

Сахарова Олена Борисівна, начальник третього відділу лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності Державного науково-дослідного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Проблема запобігання та протидії корупції є однією з найактуальніших для України. Реалізація низки державних заходів щодо протидії корупції (прийняття антикорупційного законодавства, створення спеціально вповноважених суб'єктів з протидії корупції) так і не забезпечила суттєві зрушення в цій сфері. За даними статистичних досліджень Індексу сприйняття корупції, Україна має найвищі показники корумпованості [1].

У рейтингу корумпованості СРІ Україна «просіла» на десять пунктів за параметром політичної та фінансової корупції (складова СРІ індексу взята з даних дослідження «Political Risk Services International Country Risk Guide») [2, с. 71]. У цьому дослідженні проаналізовано показники надмірної вибіркової протекції та підозріло тісних зв'язків між політикою та бізнесом.

Отже, з огляду на негативні оцінки щодо рівня корупції в Україні, проблема створення та ефективного функціонування державних органів, що здійснюють діяльність із запобігання та протидії корупції, чітко та прозоре окреслення їх повноважень і функцій є надзвичайно актуальними.

Організаційна інфраструктура запобігання корупції в Україні має передбачати функціонування таких державних органів, уповноважених проваджувати діяльність у сфері протидії корупції та втілювати в життя державну антикорупційну політику, які були б незалежними, керувалися чітким колом повноважень.

Нині в Україні функціонують такі державні органи, уповноважені здійснювати протидію корупції:

- 1) Державне бюро розслідувань (ДБР);
- 2) Національне антикорупційне бюро України (НАБУ);
- 3) Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП);
- 4) Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК);
- 5) Національна рада з питань антикорупційної політики як консультативно-дорадчий орган при Президентові України;

6) правоохоронні структури в складі Генеральної прокуратури, СБУ, МВС України тощо.

Отже, система запобігання корупції складається з різноманітної за формами діяльності суб'єктів, що передбачає заходи, спрямовані на ліквідацію корупційних виявів [3, с. 63].

Проте досі низькою є ефективність діяльності державних правоохоронних органів, які здійснюють протидію корупції.

Зокрема, 2015 року було створено Державне бюро розслідувань (ДБР) як центральний орган виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування найважливіших і резонансних злочинів посадовців найвищого рівня – екс-президентів, усього складу уряду, перших керівників відомств, правоохоронців та суддів. Виняток становить лише вузький перелік корупційних злочинів, що належать до підслідності НАБУ.

Іншим важливим правоохоронним органом, на який покладено обов'язок протидії кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і становлять загрозу національній безпеці, зокрема виявлення корупційних правопорушень, є Національне антикорупційне бюро України, яке також було створене 2015 року. Водночас загальна кількість розслідуваних НАБУ кримінальних проваджень є досить незначною.

Ще одним державним органом, що має здійснювати запобігання та протидію корупції, є Спеціалізована антикорупційна прокуратура – самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України, який проваджує нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України, підтримує державне обвинувачення у відповідних провадженнях, а також представляє інтереси громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом України «Про прокуратуру» і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Однак, аналізуючи законодавчо регламентовані завдання діяльності ДБР, НАБУ та САП, можна дійти висновку щодо дублювання деяких функцій, які виконуються ДБР, із функціями, проваджуваними іншими правоохоронними органами, покликаними здійснювати протидію корупції, зокрема НАБУ та САП. Наприклад, можуть виникати конфлікти між ДБР та НАБУ щодо

обрання підслідності в певних резонансних кримінальних провадженнях. До підслідності НАБУ віднесено лише незначну частину корупційних діянь, власне лише щодо осіб, яким цей державний орган є підзвітним і підконтрольним.

Крім того, Національне агентство з питань запобігання корупції є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. НАЗК попереджує випадки корупції шляхом здійснення контролю та перевірки правдивості даних в електронних деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Також було створено й Національну раду з питань антикорупційної політики як консультативно-дорадчий орган при Президентові України, основними завданнями діяльності якого є підготовка та подання Президентові України пропозицій щодо визначення, актуалізації та вдосконалення антикорупційної стратегії; здійснення системного аналізу стану запобігання і протидії корупції в Україні, ефективності реалізації антикорупційної стратегії тощо.

Слід зазначити, що завдання Національної ради з питань антикорупційної політики та НАЗК частково дублюються: щодо проведення аналізу стану запобігання та протидії корупції в Україні, а також здійснення моніторингу й оцінювання ефективності виконання антикорупційної стратегії.

В Україні також утворене Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні.

Незабаром в Україні мають створити Спеціалізований (Вищий) антикорупційний суд, який спільно з НАБУ та САП сформує повноцінну вертикаль для протидії корупції в країні.

Отже, зазначені вище державні органи дублюють один одного у виконуваних повноваженнях і функціях, зокрема щодо контролю за суб'єктами у сфері протидії корупції, що призводить до утворення нових криміногенних детермінант учинення корупції. Унаслідок цього криміногенна ситуація в Україні досі лишається складною, що пов'язано, передусім, з поширеністю корупційних діянь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Corruption Perceptions Index 2016 // Transparency International : [веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016. – Назва з екрана.
2. Рудой К. М. Запобігання корупції як напрямок забезпечення міжнародної безпеки / К. М. Рудой // Правова держава. – 2015. – № 19. – С. 69–73.
3. Давиденко В. Л. Нормативно-правові механізми участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції / В. Л. Давиденко // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 31 берез. 2017 р.). – Харків : ХНУВС, 2017. – С. 63–64.